Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

# BIULETYN KOWIEŃSKI

WILBI

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3—3.

Nr. Wilno, dn.17 czerwca 1932 r. 683.

## Treść numeru:

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

Dział.Str.

Kronika.



III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I ŻYCIA SPOŁECZNE.

Kronika.



VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

Kronika.



-----ooooO§Oooooo-----

-:O:-

-

## I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

### K r o n i k a .

R e z o l u c j e k o n g r e s u J e d n o ś c i L i t e w s k o - ł o t e w s k i e j ."Rytas" /Nr.116/:Dn.13 czerwca r.b. zakończył się kongres Jedności Litewsko-łotewskiej. Po wysłuchaniu referatu o potrzebach kulturalnych i ekonomicznych obu narodów uczestnicy kongresu wysunęli szereg wniosków w sprawie zbliżenia litewsko-łotewsko-estońskiego i uchwalili następującą rezolucję:

1/ Trzy państwa bałtyckie winne wprowadzić wspólną walutę opartą na złotych frankach;

2/ Trzy państwa bałtyckie winne zawrzeć unję celną, wprowadzić jednakowe podatki graniczne, taryfy kolejowe i opłaty portowe;

3/ Wymienione państwa bałtyckie winne zawrzeć wspólną konwencję, mającą na celu obronę ich niepodległości;

4/ Państwa bałtyckie winne prowadzić wspólną solidarną politykę zagraniczną;

5/ Traktaty handlowe i inne konwencje winne być zawierane solidarnie;

6/ Państwa bałtyckie winne zestandaryzować produkcję ważniejszych artykułów eksportowych /masło, bekony i in./;

7/ Państwa bałtyckie winne utworzyć wspólny instytut, któryby studjował gospodarkę 3-ch narodów;

8/ W walce z kryzysem ekonomicznym państwa bałtyckie winne zwracać większą uwagę na wzajemne popieranie się.

Następny X-ty kongres jubileuszowy odbędzie się w lecie 1933 r. w Litwie.

## III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ.

### K r o n i k a .

N i e p r a w n a k o n f i s k a t a z i e m i ."Dzień Kowieński" /133/: Obywatel litewski Lewicki, mieszkający w pow.olickim został w swoim czasie zmobilizowany przez władze polskie i zaciągnięty do armji polskiej. Po demobilizacji Lewicki powrócił do Litwy, gdzie posiadał ziemię. Przy przeprowadzaniu reformy rolnej wywłaszczono mu całą posiadłość z powodu służby w wojsku polskiem. Kowieński Sąd.Okręgowy uchylił zarządzenie urzędu reformy rolnej. Zarząd reformy rolnej zgłosił skargę w Trybunale Najwyższym, jednak Trybunał wyrok Sądu Okręgowego zatwierdził i skargę zarządu ref.rolnej uchylił.

Z a p o m o g i r z ą d o w e d l a p r y w a t n y c h g i m n a z j ó w ."Dzień Kowieński" /Nr.133/: Wszystkie ministerstwa przystąpiły już do rozdziału sum, jakie wyasygnowano dla nich w budżecie na 1932 r. M-stwo Oświaty wyznaczyło dla gimnazjów prywatnych 231 tys.lt./w r.ub. 293 tys.lt./.Polskiemu gimnazjum w Poniewieżu przyznano 42 tys.lt.,żydowskiemu gimnazjum realnemu w Kownie 52 tys.lt., gimnazjum żydowskiemu w Marjampolu 23 tys., Rosieniach 7 tys., Poniewieżu 27 tys.lt.,Wyłkowyszkach 9 tys.lt., Wiłkomierzu 9 tys.lt.i w Wierzbołowie 18 tys.lt. Ponadto gimnazjum żydowskiemu "Jawne" w Kownie 9 tys.lt.,gimnazjum niemieckiemu 36 tys.lt., rosyjskiemu 20 tys.lt.i żydowskiej szkole rzemieślniczej "Ort." 2 tys.lt.

D ł u g i "U k i n i n k ų S a j u n g i"."Dzień Kowieński" /Nr.133/: Jak wiadomo, Trybunał Najwyższy zatwierdził wyrok kowieńskiego Sądu Okręgowego w sprawie uznania bankructwa "Ukininkų Sajungi". W czasie rozważania sprawy w Trybunale okazało się, iż Zw.Gospodarzy winien jest 2,5 milj.lt. Dług dla M-stwa Rolnictwa wynosi przeszło 60 tys.lt., firmom szwedzkim, od których pod gwarancją ziemi, znajdującej się pod zarządem M-stwa Rolnictwa nabywano różne towary, "Sajunga" winna jest 1.400.000 litów. Pozatem związek winien jest również zbankrutowanym przedsiębiorstwom chrześcijańskiej demokracji, a mianowicie centralnemu bankowi gospodarzy, związkowi spółek przeróbki mleka i związkowi kooperatyw rolniczych. Nad "Ukininkų Sajungą" roztoczona została opieka, w skład której weszli adwokaci: Juchniewicz i Makowski.W dn.2 lipca opieka zwołuje zgromadzenie wierzycieli, podczas którego wyznaczony będzie zarząd konkursowy.-

U t w o r z e n i e "w i l e ń s k i e j" k o r p o r a c j i a k a d e m i c k i e j ."Rytas" /Nr.116/: Dn.12 b.m.na terenie uniwersytetu kowieńskiego została utworzona nowa korporacja akademicka p.n. "Vilnija" /Wileńszczyzna/. Członkowie nowopowstałej korporacji udali się do Kiernowa, gdzie po obejrzeniu miejsc historycznych i linji demarkacyjnej na pilakalnie /kopcu Gedymina/ złożyli przysięgę i otrzymali barwy. W związku z uroczystością prezes korporacji p.V.Olsejko i przedstawiciele innych korporacyj wygłosili przemówienia.

P o s i e d z e n i e n o w e g o z a r z ą d u t a u t i n i n k ó w ."Lietuvos Aidas" /133/ donosi, iż dn.18 czerwca w Kownie odbędzie się pierwsze posiedzenie nowoobranego zarządu centralnego zarządu związku narodowców.

## VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

### K r o n i k a .

D a l s z y c i ą g p r z e m ó w i e n i a p .S i d z i k a u s k a s a w T r y b u n a l e H a s k i m .Elta donosi, iż p.Sidzikauskas, kontynuując na posiedzeniu w dn.14 czerwca swe przemówienie, rozpoczęte dn.13 b.m., obszernie omówił kwestje uprawnień i obowiązków gubernatora. Mówca stwierdził, że gruntowne przestudjowanie statutu kłajpedzkiego naprowadza na wniosek, że stanowisko gubernatora ma dwojaki charakter: gubernator jest przedewszystkiem organem rządu centralnego i łącznie z tem obowiązkiem jego jest obrona ogólnych interesów państwa. Prócz tego jednak gubernator jest również organem władzy miejscowej, lecz jako mianowany przez prezydenta republiki, jest on emanacją nie ludności miejscowej, lecz rządu centralnego i symbolizuje jedność państwa.

Statut określa kompetencje gubernatora, jako organu władz miejscowych: mianowanie prezesa Dyrektorjatu, ogłaszanie przyjętych przez Sejmik ustaw i t.p funkcje, które upodabniają stanowisko gubernatora, jako władzy miejscowej do stanowiska głowy państwa. Natomiast, jako organ rządu centralnego, gubernator ma obowiązek kontrolowania i dozorowania organów miejscowych, by wykonywanie ich praw i obowiązków było zgodne z zasadami statutu, konstytucji państwa i międzynarodowemi zobowiązaniami Litwy.

To też twierdzenie, że obowiązkiem gubernatora jest ograniczyć się do funkcyj, wyraźnie wskazanych przez statut, byłoby przeciwne zarówno tekstowi, jak i duchowi statutu. Koniecznem i logicznem jest przyznać gubernatorowi prawo kontroli czynności administracji miejscowej.

Odpierając następnie argumenty delegata rządu angielskiego sir Malkina, p.Sidzikauskas stwierdził, że niesłusznem jest twierdzenie jego, iż gubernatorowi w zakresie władzy wykonawczej nie przysługuje prawo kontroli, jakie mu jest przyznane w zakresie ustawodastwa, gdyż prawo to, aczkolwiek nie wymienione wyraźnie wypływa z 4,6 i 7 paragrafów statutu. Mówca wspomniał twierdzenie delegata rządu angielskiego, że Dyrektorjat może przekroczyć swe kompetencje lub uczynić krok niezgodny z zasadami konstytucji litewskiej, lub międzynarodowemi zobowiązaniami Litwy. Okoliczności, że 1/kompetencje władz miejscowych są wyraźnie ograniczone 5 §, 2/że gubernatorowi przysługuje prawo veta, 3/że §7 statutu nie wystarcza, jako zabezpieczenie przeciwko przekroczeniom miejscowych władz wykonawczych, 4/że wszystkie czynności władz miejscowych, wykraczające poza kompetencje mogą być kontrolowane i naprawiane drogą sądową,-przeczą temu twierdzeniu. P.Sidzikauskas wspomniał dalej, że o prawności aktów administracyjnych decyduje w Kraju Kłajpedzkim specjalny sąd administracyjny, w skład którego wchodzą: wiceprezes Dyrektorjatu, jeden członek mianowany przez sąd kłajpedzki oraz trzej posłowie Sejmiku. Sądowi temu, rzecz prosta, nie sposób powierzyć do rozstrzygnięcia kwestyj spornych między rządem centralnym a władzami miejscowemi.

Celem nadania gubernatorowi prawa mianowania prezesa Dyrektorjatu było, zdaniem mówcy, udzielenie rządowi centralnemu gwarancji lojalnego wykonywania obowiązków przez władze miejscowe. Prawo to winno być uzupełnione prawem odwołania prezesa Dyrektorjatu, gdyż jest ono prewencyjnym środkiem dozoru nad władzami administracyjnemi, zaś prawo odwołania mianowanego prezesa jest sankcją przeciwko niewłaściwemu wykonywaniu jego obowiązków. Gubernatorowi jednak nie przysługuje pra-

wo pozostawienia na stanowisku prezesa, któremu Sejmik wyraził votum nieufności. Zastrzeżenie to jest środkiem zachowania równowagi. Zdaniem p.Sidzikauskasa, ogólne prawidło jest jasne: prawo mianowania daje prawo odwołania. Zatem gubernatorowi Kraju Kłajpedzkiego przysługuje prawo złożenia z urzędu prezesa Dyrektorjatu.

Przechodząc do drugiego punktu sprawy, delegat rządu litewskiego wskazał, że udzielenie gubernatorowi sankcji nie stwarza żadnego niebezpieczeństwa dla autonomji, gdyż po usunięciu prezesa Dyrektorjatu Sejmik może nie przyjąć nowego prezesa, co w najgorszym razie doprowadzi do nowych wyborów. Przytem gubernator może skorzystać z przysługującego mu prawa sankcji jedynie w niezwykle doniosłych wypadkach winy prezesa Dyrektorjatu. O winie tej decyduje sąd, jeżeli ma ona charakter wykroczenia przeciwko kodeksowi karnemu, lub Gabinet Ministrów, jeżeli nosi cechy polityczne. Tę część przemówienia p.Sidzikauskas zakończył zwróceniem się do Trybunału o stwierdzenie, że gubernatorowi przysługuje prawo złożenia z urzędu prezesa Dyrektorjatu w wypadkach:

1/ gdyby czynności jego narażały na niebezpieczeństwo suwerenność państwa lub jego jedność;

2/ gdyby czynności te wkroczyły w atrybucje rządu centralnego;

3/ gdyby były sprzeczne z zasadami konstytucji;

4/ gdyby prezes Dyrektorjatu sprzeciwił się wydaniu przez organy władz miejscowych zarządzeń, mających na celu wykonanie w Kraju Kłajpedzkim przyjętych przez Litwę, a dotyczących tego kraju zobowiązań międzynarodowych

5/ gdyby się sprzeciwił podjęciu przez władze miejscowe kroków w kierunku wykonania zasad statutu i ustaw państwowych odnoszących się do Kraju Kłajpedzkiego.

Przemawiając dalej na temat trzeciego punktu sprawy, mówca wskazał na kontrmemorjał rządu litewskiego i prosił Trybunał o stwierdzenie, że złożenie z urzędu prezesa pociąga za sobą dymisję wszystkich innych członków Dyrektorjatu, którzy mogą nadal pełnić swe obowiązki jedynie w wypadku wyraźnego polecenia gubernatora.

Co do czwartego punktu sprawy, p.Sidzikauskas wyraził zadowolenie ze stanowiska, jakie zajął delegat rządu angielskiego, mówiąc o podróży p.Boettchera do Berlina. Mówca przedstawił Trybunałowi okoliczności, towarzyszące tej podróży i stwierdził, że nie był to bynajmniej odosobniony wypadek, lecz jedno tylko ogniwo całego łańcucha czynności,których rząd litewski nie mógł dłużej tolerować, nie chcąc narażać na niebezpieczeństwo nietykalności terytorjalnej i najżywotniejszych interesów państwa. Opóźnienie ingerencji gubernatora zostało spowodowane przez rokowania w tej sprawie z sygnatarjuszami, gdy zaś sejmik, do którego zwrócił się rząd litewski powodowany pragnieniem pokojowego załatwienia sprawy, wyraził Dyrektorjatowi votum zaufania, dalsze zwlekanie z sankcją przeciw p.Boettcherowi stało się niemożliwe. P.Sidzikauskas oczekuje od Trybunału stwierdzenia, że odwołanie p.Boettchera w okolicznościach, w jakich to miało miejsce,było prawne.

Kończąc swe przemówienie delegat rządu litewskiego zaznaczył, że delegaci państw-sygnatarjuszy oświadczyli, iż nie są zainteresowani w tej sprawie, a spełniają jedynie swój obowiązek. Skierowanie sprawy kłajpedzkiej do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości nastąpiło skutkiem ponawianych żądań jednego z wielkich mocarstw,które oświadczyło, że w sprawie tej jest bezpośrednio zainteresowane, przez co wypadek o charakterze czysto lokalnym został wysunięty na pierwszy plan polityki europejskiej. Litwa nie posiada takich możliwości, lecz ma za sobą prawo, którego uznania oczekuje od Trybunału.

Następnie p.Sidzikauskas udzielił odpowiedzi na exposé sygnatarjuszy, dotyczące wyeliminowania z obrad punktów 5 i 6. Po odparciu szeregu sprzecznych argumentów sygnatarjuszy delegat rządu litewskiego poprosił Trybunał, by uznał swą niekompetencję do rozważania tych punktów w obecnem stadjum sprawy.

W imieniu wszystkich 4 delegatów rządów państw-sygnatarjuszy odpowiedział delegat rządu włoskiego Pilotti, oświadczając, że ostatecznej dopowiedzi udzielą w tej sprawie sygnatarjusze na porannem posiedzeniu w dn.16 b.m.Następnie przemawiali jeszcze: sędzia kolumbijski Korutia, holenderski - Eysing i przewodniczący Guerrero.Jest rzeczą możliwą,że Trybunał sprawę ekscepcji rozstrzygnie jeszcze w końcu bież. lub w początkach przyszłego tygodnia.

Na replikę sygnatarjuszy w sprawie pierwszych 4 punktów delegat rządu litewskiego odpowie zapewne 19 b.m.

87